

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE
SZEMLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
V., Lipót-körút 21. Tel.: 175-47

Előfizetési ára egész évre 20 P
félévre 10 P. Postatakarék. cseksz. 16760

Szabolcsi Lajos támadása a Szombat ellen

A „Középkor“ csúfos bukása után ez a támadás nem maradhatott el. Az egyik küldönc még be sem fejezte a kérelmét, megérkezett már a második futár, aki megfenyegetett. (Hiob. I. 16.) Kéréssel akartak megpuhítani, fenyegetéssel megfélemlíteni, hogy *szemben az egész magyar sajtóval, jobb meggyőződésem ellenére* hirdessem azt, hogy a „Középkor“ shakespearei remekmű. Nem kevesebbet. Erre nem voltam kapható, mert az én felfogásom szerint a közérdek megkívánja, hogy a felekezeti sajtó is megmondja az igazat.

Hetek múltak el azóta és én vártam a támadást, amire a szentegylet ügye adta meg az alkalmat. Szabolcsi Lajos *vérvádat kohol* ellenem, hogy megjátszhassa a mentőangyal szerepét, ami azonban sehogysem illik hozzá. Azt volt bátorsága állítani, hogy én hajszát indítottam a szentegylet és annak vezetősége ellen, holott ezt az intézményt nem szabadna kritizálni. Tagadom! *Minden intézmény* működését, ahol közpénzeket kezelnek szabad, sőt egyenesen kell is bírálat tárgyává tenni.

Különben *tessék a hajszát igazolni*, én állok elébe. Háromszor foglalkoztam a szentegylettel, de *sohasem bántottam* sem az intézményt magát, sempedig a vezető személyeket.

Első ízben helyeseltem a választmány határozatát, mely Nagy Andor indítványára kimondotta, hogy az adminisztrációt nem lehet összekeverni a kormányzattal. (Nagyon jó társaságban érzem magam egy táborban Nagy Andorral, kit annak idején úgy aposztrofáltam: a régi Rasekokok gerinces utóda.)

Másodízben Ehrlich G. Gusztáv egyik mondatát idéztem, azt is hangfogóval, mert *Gusztai bácsi egyebet is mondott*, márpedig neki azután igazán joga van kritizálni, mert a mai urak csak neki

köszönhetik, hogy a szentegyletnél a primhegedűt játszhatják.

A harmadik esetben szóvá tettem, hogy a temető papi állását be kell tölteni. Állásfoglalásomért vállalom a felelősséget.

Ezekután pedig kérdem, *hol itt a hajsza*, melyért a „Középkor“ szerzője felelősségre szeretne engem vonni? Azt hiszem nem kell a dolgokba való túlságosan mély belátás annak megállapításához, hogy az általam a szentegylet ellen indított állítólagos „hajsza“ Sz. L. úr csapongó fantáziájának torzszülötte, valamint az volt a „Középkor“ is, minek bukása alkalmával napvilágot látott objektív kritikákat is bizonyára „hajszának“ minősíti illusztris szerzőnk. Holott, akik azt az izét látták, mind gaudiummal helyeseltek a németnyelvű elsőrendű napilapnak, melynek kritikusai quasi felelősségre vonták Szabolcsit azért a merészségért, hogy ilyesmit egyáltalán elő mert adni a gyanútlan nézők nem kis bosszúságára.

Közben Szabolcsi felölti magára a sajtóerkölcs tógáját. Kérdezzen meg bárkit, mindenki meg fogja neki mondani, hogy ez a tóga sehogyszem illik sem testi méreteihez, sem lelki hábitusához.

Én illő szerénységgel mindenkitől hajlandó vagyok tanulni — *mikol melamdaj hiszkálti* — csak éppen az egyetlen Szabolcsi Lajostól nem!!

Olvasóit kábíthatja, a vezetőket megfélemlítheti, rólam azonban lepattannak az igazságot nélkülöző nyilai.

*

Nevezetes dolog történt annak idején. Egy vatikáni Szabolcsi ki akarta oktatni Samassa egri érseket, aki az összes egyházi fejedelmek közt kimagaslott aszketikus életmódjával, egyházi tudományával. klasszikus műveltségével. Tomory büszke vezér és más híres régi magyar egyházfejedelmek gögös, gerinces utódja, nem törődve a spanyol etikettel lecsapott az asztalra és magából kikelten vágta ki: *et tu me vis docere*.

A pesti Szabolcsi válaszára én is csak ezt válaszolom:

ET TU ME VIS DOCERE!!!

(Engem akarsz te tanítani!!?!)

Neiger J.

legelső rituális étterem

Elsőrangú házikoszt házhoz szállítva
2 Pengő. Palesztinai kóser borok

állandóan raktáron.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4

Stern Samu elnök adóreformja

2.700 elszegényedett hittestvér adóját törölte, a felső hatszáz adóját felemelte, egyes esetekben a többszörösre, hogy ne legyen költségvetési hiány.

Stern Samu elnök egy ujságnak nyilatkozott. A diplomatikus szavak mögül meg lehet állapítani, hogy több mint 40.000 kis adófizető eddig is eleget tett kötelezettségeinek, pontosan fizetett, és tette ezt szívvel-lélekkel és panasz nélkül. Ellenben a jómódú 1500 eddig aránytalanul keveset fizetett és ezt az aránytalanságot akarja az elnök, ha kell szigorral is, — okvetlenül megszüntetni. Különösen 600 olyan adófizető van, akiknek az adóját okvetlenül fel kell emelni, mert csak így lehetséges, hogy az adótörlések által okozott hiány fedezetre leljen. A hitközség súlyos anyagi helyzete nem tűri meg tovább, hogy az operatív beavatkozás elodáztassék. Már rég nélkülözzük e téren az erélyes kéz politikáját és az elnöki bejelentés a legszélesebb rétegekben osztatlan elismerést váltott ki. A finoman megstilizált nyilatkozatot odamagyarázzák, hogy az elnök *a kisemberek elnöke akar lenni*, és örködni fog a hitközség hajója fölött, hogy az ne kerüljön zátonyra.

A fogadatlan prókátor

„A mi Chevránk“ címmel Sebeök Dezső cikket írt. A cikkben sem az én, sem Dési Géza neve nem fordul elő és így talán a tájékozatlan olvasó nem is sejti, hogy annak minden egyes mondata mérgezett tördöfés akar lenni ellenem, mert eléggé merész voltam Dési Géza cikkét kritizálni.

Kitünő minőségű
Hutter szarvas
szappan kóser

Kapható minden fűszer- és festékkeres-
désben. Gyártja a budapesti orth. hitköz-
ség rabbinátusának felügyelete mellett.

Hutter József Szappangyár-Olajipar
Részvénytársaság

Budapest, VII., Erzsébet-körút 6. szám.
Tel.: J. 261-91, 92, 93, 94.

Orthodox kóser

„CERES“ ételzsir

a szokott kiváló minőségben minden fű-
szer, c s e m e g e- és élelmiszerüzletben
k a p h a t ó

HUTTER JÓZSEF

szappangyár Olajipar R. T.

Budapest, VII., Erzsébet körút 6. sz.

Tel.; J. 261-91, 92, 93, 94

Már régen tudom, hogy pletykálkodó fullajtárok köztem és Dési Géza között vizályt akarnak szítani és most nyomtatásban olvasom azt a tendenciózus beállítást, mintha engem *gyűlölet, bosszú és ádáz harag* irányítanának Dési Gézával szemben. Méltóságomon alulinak tartom, hogy erre a légből kapott koholmányra érdemben reflektáljak. Senkisé ismeri és *senkisé értékeli jobban Dési kvalitásait, mint éppen én*, sohasem kerültünk egymással szembe és kellemes ifjúkori emlékek fűznek hozzá. Váradról Eszékre utaztam annak idején, hogy lakodalmán vőfély lehessenek.

Apjával is jó viszonyban voltam, szeretett engem és szeretett velem elbeszélgetni, — különösen a fiáról. Okos, szellemes és jóízű ember volt *Herman bácsi*, kit az ottani orthodox világban az első ember: *Ullmann Izidor* nagyon sokra becsült. Rengeteg érdekes mondására emlékezem. Egy nyári szombat délután nehezen akart esteledni, mikor Herman bácsi tréfásan a fülembe súgta: *jöjjön el hozzám, leeresztjük a rolókat, csinálunk hawdolét és azután rágyújtunk*.

Maholnap Dési meg én leszünk az utolsó mohikánok, akik váradi dolgokról el tudnak beszélgetni. Kéretlen prókátor Sebeök Dezső, mikor indokolatlanul lándzsát tör Dési mellett velem szemben.

Viszont *Dési Géza szereplését az Egyenlőségben nem helyeslem*, cikkeit tárgyilagos, de enyhe kritikával szoktam kísérni és — sohasem bántóan — hangoztatom, hogy *célom Dési Gézát bizonyos káros befolyásoktól felszabadítani*. Animozítás azonban engem nem irányít!!

Sebeök Dezsővel röviden végzek. Régi bölcseink tanítása szerint Jeruzsálem azért pusztult el, mert mindenki a más portája előtt söpört. Most: *a Lázár-utca vagy a Domonkos-utca helyett a Lipót-körúton*. Mindenki seperjen a maga utcájában, akkor hamarabb fog elérkezni a *geülu*, a megváltás.

Nem óhajtok olyan éles hangot használni, ami érdem szerint torolná meg különösen egyik felhívását. Példátlan eset a magyar sajtóban, *vámmentes importárú nyám-nyám országból*. Szerencsére Sebeök úgy vezeti be cikkét, *hogy 33 év előtt 5 éves volt*. Ha ez történetesen nem lenne ilyen világosan és előrelátóan leszögezve, akkor a cikk olvasása után mindenki bizonyára azt hinné, *hogy cikkíró 13 év előtt volt 5 éves*.

B. S. „Reflektor“-a.

Az angol prédikátor eredeti gondolata

Az angol lelkész egy szép vasárnapon elbűvölte hallgatóit remek hitszónoklatával. De az első sorban a pulpitus előtt egy finom műveltségű dzsentlmen foglalt helyet, aki az első mondatok után félhangosan megjegyezte: „*Well, ez Spencertől van!*“

A hitszónok mérges pillantást vet feléje és folytatja remek szónoklatát, de néhány mondat után a finom műveltségű dzsentlmen ismét megszólalt: „*Well, ez Carlyletől van!*“

A prédikátor dühösen felszisszent: „*Nem hallgatsz te marha!*“ Mire a finom műveltségű dzsentlmen csendesen mosolyogva jegyezte meg: „*Well, ez Öntől van!*“

Osz-posz Szabolcsi! Én különben Szabolcsival szemben évek óta a *nil admirari* szempontjára helyezkedtem. Ő a korlátlan lehetőségek korlátolt embere. Semmi csínye, semmi ferdítése sem ejthet bámulatba. De e héten mégis túltette magát *Eulenspiegel barátunk*. Cikkét közöl a Joint által létesítendő hitelszövetkezetéről, *majdnem szóról-szóra ugyanazt, amit én már többször az Egyet-értésben hangoztattam* és ami ellen Szabolcsiék mindig csunya módon intrikáltak. Az egész cikkben csak egy eredeti mondat van, tapintatlan, antiszemitizmust ébresztő cím: „*A zsidó betevők pénze átvándorol a zsidó bankba!*“ Szabolcsi még merészkedik ezt a cikket „*copyright by Egyenlőség*“-ként feltüntetni. Az egész cikket én írtam, de a lelkiismeretlen demagógiától diktált címről *ugyanazt mondhatom, mint ama finom műveltségű dzsentlmen: „Well, ez Öntől van!“*

De ennek a dolognak, humoros oldala mellett még más komolyabb oldala is lesz. Azt hiszem, hogy Szabolcsi úr ezért a „*copyright*“ cikkért becsület- vagy más bíróság előtt felelni fog.

ANGOL, FRANCIA URIDIVAT
FEHÉRNEMŰ- ÉS KALAP-
KÜLÖNLEGESSÉGEK

Schulzer és Schwimmer

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 47
TELEFON: 145—99

Lucien Wolf és Szabolcsi Lajos

Mióta a háború kitört én a budapesti zsidó vezéreket felekezeti különbség nélkül, arra a komoly körülményre figyelmeztettem, hogy minden más országban a zsidó vezérek hazájuk jól felfogott érdekében, barátságos összeköttetést keresnek a külföldi hatalmas zsidósággal, csak a magyarországi zsidóság engedi át küzdelem nélkül ezt a terepnumot az ellenségnek. Szabolcsiék minden erre célzó törekvésemet ellensúlyozni igyekeztek, sőt azt harsogták, hogy „nemzetközi zsidóság szempontjára helyezkedni” hazafiatlanságot jelent. (!) De amikor a mindenkori kormányok is a külföldi zsidósággal való összeköttetést hangsúlyozták, akkor Szabolcsiék egyszerre hangosan hirdették, hogy ők a legjobb külföldi összeköttetéssel rendelkeznek (*ami még manapság sem felel meg a valóságnak*) és nagy hűhóval, gyakran nagy költséggel, valami jelentéktelen akciót vittek véghez, hogy utána néhány esztendeig babérjaikon pihenjenek.

A csehszlovák zsidók nagy Maszaryk-erdőt, a jugoszláv zsidók Péter-király-erdőt ültettek Palesztinában, Szabolcsiék pedig kis verseket szavaltak Budapesten.

Louis Marshall, Félix Warburg, Rosenwald, Strauss, Kohut, Stephen Wise, Lord Reading, Lord Melchett, Montague, Montefiore, Leon Blum, Einstein, Wassermannal nem volt szabad összeköttetésbe lépni a magyar zsidóságnak, mert az Egyenlőség érdekeit esetleg veszélyeztethette volna, de miután mégis valamit kellett tenni, mert már az állam is kívánta, előteremtették Lucien Wolfot, aki minden érdemének elismerése mellett, mégis *csak titkára* volt az angol-zsidó külügyi bizottságnak. *Louis Marshall*, vagy *Lord Melchett* politikai értékaránya Lucien Wolfhoz képest 100:1. De az Egyenlőség túlhiszékeny olvasóinak csak azt az embert szabad ismernie, aki Szabolcsi érdekeinek nem árthat.

Ha a magyar kormány a külföldi zsidó kérdéstről jobb és őszintébb információt kapott volna, *akkor gróf Bethlen István Londonban nem Lucien Wolffal, hanem Lord Reading és Lord Melchettel lépett volna érintkezésbe*. A díszvendégként Londonban időző magyar Premier társasága még Lord Reading, Lord Melchett és Montaguenak is nagy kitüntetésszámba ment volna. De Szabolcsiék, akik Jewish Agency és a liberális zsidóság hatalmas befolyású vezéreit folytonosan becsmérlik, ezekben a körökben nem számítanak. Másutt ilyen és még sokkal fontosabb akciók napról-napra indulnak. Nálunk Szabolcsi ezt a Wolffal folytatott, tizenöt év alatt egyetlen, egyszerű, mindennapi konverzációját a napilapokban nagy garral külügyi hőstettnek kürtölteti.

Ilyen felszereléssel küzdünk mi magyar zsidók a kitünően szervezett és szakszerűen vezetett külföldi ellenséges tábor ellen.

Csak a Klár Zoltán

páratlan népszerűsége, párosulva lelkes, szívós energiával volt képes rövid idő alatt úgyszólván a semmiből egy közhasznú gyönyörű intézményt létesíteni, mely meghazudtolja a mai rossz gazdasági viszonyokból merített pesszimizmust és hangosan hirdeti, mire képes a lélek és az akarat harmonikus összetalálkozása.

Klár Zoltán páratlan népszerűsége abban leli magyarázatát, hogy minden bajbajutott segélyre szorult ügyét magáévá teszi, főbb specialitása a társadalom elesettjeinek kérdése a börtönben és a szegény betegek ügye. Ezen közhasznú működésével nyerte meg a legszélesebb rétegek rokonszenvét és mostani nagy sikere azt bizonyítja, hogy a vezető hatóságok is értékelik, becsülik és támogatják, közhasznú törekvéseit.

Sőt vele szemben és nála még azt is elfelejtik, hogy zsidó. Ennek dacára sikerült neki kormányhatósági és fővárosi támogatással a „*Vass József színészüdülőt*“ megteremteni, mely közhasznú intézmény az ő igazgató főorvosi vezetése alatt áll. Hosszú idők után ez az első eset, hogy egy közintézmény megalkotásánál nem volt akadály, hogy annak élén felekezetünk egy hangos és lelkes tagja áll.

Még nem szól a kakas, nem pirkad még, nem lehet ebből messzemenő következtetéseket levonni, mert nem jelent rendszerváltozást, ha Klár Zoltán kivételes egyénisége kivételes elbánásban részesül, mégis regisztrálom az örvendetes tény, mint az idők jelét 1930-ban. Tíz évvel ezelőtt erre nem lehetett volna gondolni.

Vágó Pál a zseniális tervező azt írja Klár Zoltánról: „*Hónapok óta nap-nap után együtt vagyunk. Elmulnak a napok, de ő marad változatlan, éleslátó orvos, melegszívű ember, akadályt nem ismerő lendítő akarattal.*

Készült néhány hétig sok munkával, hajnaltól estig tartó dolgos napokon. Dr. Klár Zoltán fürkésző szeme mindent meglátott, ő volt az, aki mindenre gondolt s tökéletesen kitöltötte a lehetőség, a segítők, a tervek adta keretet s ahol a keret szűk volt, az ő akarata segített túl bennünket.“

Dréhr Imre államtitkár jelen volt aug. 22-én a sajtóbemutatón, melyről a *Pesti Napló* következőképp emlékezik meg. „*Vágó Pál fiatal építész tervezte ezt a nagyszerű kis házat, de nem volt pénzük a színészeknek arra sem, hogy*

Radion egymaga mos!

Gyártja: **Hutter József szappangyár — Olajipar r. t.**

Budapest, VI., Erzsébet-körút 6.

Telefon: József 461—91, 92, 93, 94.

a most felépített és már üzembe helyezett üdülőt megfelelően berendezték. Klár Zoltán volt az, aki végigkoldulta a várost, gyárosokat, vállalkozókat és magánosokat, hogy segítsenek berendezni az üresen álló hideg szobákat. Klár Zoltán lelkes munkája megteremtette a maga gyümölcsét. Három hónap alatt teremtették meg ezt a gyönyörű parkot, mely romantikus fekvésű, sűrű erdővel telenőtt hegyre vezet, — három hónap alatt építették fel ezt az üdülőt, melynél kecsesebb, finomabb kis nyaralót keveset talál az ember a Hűvösvölgyben és amelynek a berendezése olyan elegáns, színes és kényelmes mint amilyen praktikus.“

A Magyar Hirlap azt írja: „Klár Zoltán az utóbbi két hónap alatt az előkészítés és a megnyitás izgalmaiban öt kilót fogyott le annyira szíven hordta a színészüdüdő sorsát.“

A sajtó ünnepléséhez csatlakozik a Szombat is, melynek hasábjait Klár Zoltán sok komoly és értékes cikkel gazdagította.

A statusquo és a neologok egyesülése

Nagyrabecsült Szerkesztő Úr!

Fogadja leghálásabb és legmélyebb köszönetemet azért, hogy b. szemléjének utolsó számát, amelynek elején dr. Richtmann Mózes figyelemreméltó „böjti levele“ foglaltatik, kezemhez eljuttatni méltóztatott.

Ez volt a Szombatnak az első száma, amelyet szerencsém volt olvasni. De ez az egy szám is azt a meggyőződést fakasztotta bennem, hogy dr. Richtmannak megállapítása teljesen jogos: a Szombat „igazán érdekes és élénk“ lap.

Sok mindenfélét tudtam meg b. szemléjének ebből az egy példányából is, amiről idáig nekem, mint Szlovenszón élő rabbinak, aki a magyarországi zsidó lapok közül csak a Mult és Jövöt abonnálhatom, fogalmam sem volt.

A pesti zsidóság, olvasom a Szombatban, egy harmadik: statusquo hitközség életrehívásának a gondolatával foglalkozik. Szóval: vannak Pesten zsidók, akik a két vallási pártot keveselvén, egy harmadik után áhítoznak. Ma, amikor a pesti, illetőleg a magyar zsidóságnak a numerus clausus áldásában van része, amikor a gazdasági antiszemitizmus a magyar Izraél ezrei számára az életet a siralom völgyévé teszi, mikor sokan testvéreink közül a mindennapi kenyér el nem érése miatt az ultima ratiohoz: az öngyilkosság fegyveréhez nyúlnak, amikor a pesti zsidó közösség számát a hitehagyás járványa, az ijesztő arányban előforduló vegyes házasságok aggasztó mértékben csökkentik, amikor világszerte kiáltanak népünk nagyjai: S. O. S., mert az enyészet szúja rágja Izraél életfáját, amikor a zsidógyölölet tüze kultur és kulturátlan országokban egyaránt hatalmas lángokban lobog, amikor értesülesem szerint Pesten úgy a nagy hitközség, mint az orthodox Kehilla súlyos

anyagi gondok terhét viseli vállán. Ma, amikor minden pesti zsidónak a solidaritás eszméjéért kellene szóval és tettel hevülnie, a Jisraél gój echad baarec gondolatát kellene zászlajára írnia.

Nem gondolnak a „pesti statusquo hitközség“ eszméjének szülői arra, hogyha álmuk valóra válna, akkor Debrecenben, Nyiregyházán menten congressusi hitközség alakulására vonatkozó mozgalmak indulnának meg.

Akarhatja ezt a statusquo szervezet vezetősége?

Ad vocem! Statusquo Szervezet! Miért kellett a magyarországi statusquo hitközségeknek külön szervezetbe tömörülnie? Miért kellett egy harmadik „Országos Irodát“ is felállítani? Miért nem csatlakoztak a congressusi szervezethez, amellyel azelőtt baráti viszonyban állottak?

Szlovenszkóban 6—7 évvel ezelőtt a congressusi és statusquo hitközségek egyesülvén, egy szövetséget alkotnak, amely a Jesúrún nevet viseli. És azért nem rendültek meg a zsidóság szentélyének oszlopai, a folyók és tengerek nem változtatták meg medrüket, a nap és csillagok pályájukat, hanem megy minden továbbra is a Teremtő által megállapított örök törvény szerint. Sem a „statusquo“ hitközségek, sem a „congressusi“ gyülekezetek nem kényszerültek vallási intézményeiken változtatásokat eszközölni, hanem jár kiki a maga útján és él a saját façonja szerint. Csak legfeljebb több a béke, a köial Jisraélért viribus unitis munkálkodnak és ki van zárva annak a lehetősége, hogy egy politikai község területén háromféle hitközség alakulhasson.

Ha a magyarországi statusquo szervezet a „Trennung“ principiumára építi a maga létét, akkor a „Két felekezetiség“ teóriáját felváltja nemsokára a „három felekezetiség“ tana. A magyar zsidóságnak is lesz egy trinitásos dogmája: Hiszem, hogy a zsidóság egy, de három felekezet.

Hogy van az, igen t. Szerkesztő úr, hogy teszem föl Lengyelországban, ahol kétségtelenül sokkalta nagyobb a zsidó tudás, a zsidó érzés, a zsidó öntudat quantitása, a hol sokkalta intenzivebb zsidó élet van, mint Magyarországon, megfér egy hitközség keretén belül az „orgonás“, az „orth.“, a chaszid zsidó? Németországban is egy zászló alatt állanak a különféle világszemléletű zsidók.

Miért nem követi a magyar zsidóság is a lengyelhoni és a német zsidóság példáját? Miért nem küldetik már az alvilágba a „két felekezetiség“ dogmája?

Ha a pesti zsidóság minden áron „gründolni“ akar valamit, akkor szerény nézetem szerint, igen t. Szerkesztő ur, zsidó elemi és középiskolákat kellene létesíteni. Mert sem a „fiatal“ rabbik, sem „a körzetek megalkotása“, a „körzeti politika“ (ezek mind nagyon helyes és célszerű eszmék) egyedül nem fogják a „pesti zsidóság regenerációját“ előidézni, hanem legnagyobb joggal a zsidó iskolák szaporításától várhatjuk és remélhetjük a zsidóság reneszánszát. A zsidó iskolák számának nem volna szabad mögötte állania a zsinagógák

számának. Utópia? De ebben az utópiában a zsidóság jövőjének legbiztosabb záloga. Mert már a próféta is tudta: Lachén galah ammi nibli daath, azért vész el az én népem, mivelhogy tudás nélkül való.

Elég számú zsidó iskola fölött rendelkezik a pesti zsidóság? Meg van adva, igen t. Szerkesztő ur, annak a lehetősége, hogy minden zsidó gyermek zsidó iskolába járhasson?

Iskola! Nemrég egy fiatalemberrel beszélgettem, aki a bécsi rabbiszemináriumban való látogatása alkalmával a következő örvendő tapasztalatokat tette: a wieni rabbiképzőben az egyik kollégium héber nyelven adatik előz ennek a kollégiumnak a tartama alatt tanárnak és hallgatóságnak csak lősonhakkódes szabad beszélni. A bécsi seminaristák, mondja informátorom, mind perfekt hebraisták.

Milyen boldogok volnánk, ha a bécsi példa a nagyhirű budapesti rabbiképzőben mihamarább utánzásra találna!

A zsidóság judaizálása, illetve hebraizálása kell, hogy legyen a jelszavunk, ha azt akarjuk, hogy a zsidóság életfája zöldeljen és viruljon az idők végéig.

Bizonyára méltóztatik tudni, mélyen t. Szerkesztő úr, hogy Munkácson van egy héber-tannyelvű gimnázium, amely, hála a Gondviselősnak, igen látogatott és bátran a legnívósabb középiskolák közé sorozható. Ma-holnap Ungvár is dicsekedhetik majd nyilvánossági joggal felruházott héber gimnáziummal. Héber elemi iskola majd minden nagyobb ruszkakrajnai helységben található.

Richtmann dr. cikkében „olvasom“, hogy az Ön bölcsőjét is Nagyváradon ringatták. Nagyvárad levegője, úgy látszik, olyan, mint Erec Izraelé, amely a talmudi bölcsek véleménye szerint okossá, bölcsesé, tudóssá teszi az embert. Volt egy tanuló társam a rabbiképzőben, aki szintén Nagyvárad szülöttje és neveltje volt, tehát telve tudománnyal és bölcseséggel. Tudományánál és bölcseségénél csak szerénysége volt nagyobb. Nevét kiírom, ha megdorgál is érte: Dr. Schwarcz Jakab. A pesi hittanári karnak tagja. A bibliai tudományok alapos ösmerője, kiváló talmudista, kitűnő arabista, jeles classikus-philologus. Haligató korában két pályadíjat nyert: egy talmudit és egy vallás-bölcseletit. Ugy teológiai, mint egyetemi tanulmányait kitüntetéssel végezte. Ma valóságos mathmid. Miért nem olvassuk, hogy dr. Schwarcz Jakab a rabbiképzőben, amelyben évek óta tanármizéria van, tanszékek kínóztatott meg? Hát a végtelen szerénységgel és alázatossággal párosult Tórának nincsen jutalma, igen t. Szerkesztő úr?

Szerénységről beszélek és megfeledkezem arról, hogy a szerénység tofama letevésére kötelez.

Maradoz tehát igen t. Szerkesztő úrnak

legőszintébb tisztelője és nagyrabecsülője

Kassa, 5690. Menachém Áb hava

Dr. Enten Manó
főrabbi

Olvasom, . . . nem olvasom . . .

Olvasom

A „Zsidó Szemle“ megállapítja, hogy a Szentegyletnek nincs szüksége védelemre. Aláírom. Nem azért, mert a Szentegylet nevében benne van a „szent“ szó, hanem egyszerűen azért, mert én magam sem tudok e pillanatban semmit, amiből a vezetőség ellen vádat lehetne kövécsolni. Ezért nem is vádoltam.

Ezek után joggal kérdezhetik: miért az a koncentrikus támadás a „Szombat“ ellen? Vagy így is formulázhatnám a kérdést: tulajdonképpen kinek és miért fáj a feje a Chevra helyett?

Nem olvasom

Dr. Eulenberg Salamonban egyik leghűségesebb olvasóját gyászolja a Szombat. Az impresszióig minden sort figyelemmel elolvasott és nem egyszer történt, hogy rögtön telefon útján fejezte ki megelégedését. Egy alkalommal szelíden kritizáltam az *amhaareceket*, hogy minden elementáris tudás híján kölcsönként és rosszul alkalmazott héber idézetekkel páváskodnak. Ekkor említettem tréfásan, hogy hajlandó vagyok jó pénzért — még a laikusok által is használható — „citátum-könyvet“ kiadni. Elsőnek jelentkezett

Eulenberg Salamon és már telefonon jelentette, hogy okvetlenül reflektál egy példányra. A második reflektáns Grauer Vilmos dr. volt, Eulenberg utódja a kultura vártáján.

Mezey Ferenc síremlékének felavatása után együtt mentünk haza és visszatérve a telefonikus beszélgetésre, a következőket mondotta: „Sokszor volt alkalmam a felekezeti életben mint író és szónok szerepelni. Szérentelenség nélkül állítom, alaposan ismerem mind a 24 szent könyvet, de nem tudok megfelelően héberül. Ezért nem is idézek soha héberül, csak anyanyelvemen: magyarul. Én is betanulhatnék alkalomadtán egy-egy héber mondatot, de én ezt nem tartom önérzetemmel összeegyeztethetőnek. Nagyon helyes a Szombat állásfoglalása, folytassa és ne hagyja abba.“

Nagyon boldog voltam, ha dicsérte a Szombatot. Meg is mondtam neki latinul, amely nyelvet sokoldalú ismeretei mellett kitűnően értette: „Gaudeo laudari, a laudato viro.“

Menüchu nechajno.

Olvasom

a bécsi hitközség statisztikai hivatalának jelentését 1930. április, május és június hónapokról. Esketések száma 315, válásoké 88, születéseké 347,

halálozásoké 604, kitéréseké 147 és betéréseké 65. Majdnem hajszálig egyezik a mi eredményeinkkel. A halálozásokhoz arányítva a születések száma csak valamivel több a felénél. Ennek magyarázatát ott is mint nálunk a rossz gazdasági viszonyokban találjuk meg, továbbá a fővárosi lakosság erkölcsi mentalitásában. Bécs is kórházi centrum, sok vidéki ember halálesete belekerül a fővárosi kimutatásba és ez okozza a magas arányszámot. Ha a kitérésekből leütjük a betéréseket, úgy Bécsben is mintegy négyszázra tehető a kitérések évi átlaga.

Nem olvasom

Apponyi Albert ötvözte, hogy bizonyos körülmények közt, erkölcsi lehetetlenség a régi választójog alapján választani. A választójogi reform jegyében folytak le az utolsó választások. Induláskor Kaszab Aladár magáévá tette ezt a fogadalmat, Stern Samu elnök az installációkor elismételte azt. Készült is valamelyes tervezet, de ennek mineműségét mély titok borítja.

Én a hivatalos tervezettől nem remélek sokat. A jól bevált budai mintadacára, a vezető körök félnek a tömegektől, és féltik a harmonikus vezetés lehetőségét. Szerintem nincs ok a félelemre és meg kell indítani egy nagy lépéssel a kiterjesztési folyamatot, hogy idővel a felekezeti minden egyes tagja belekerüljön az alkotmány sáncába. Ismerem azt a jelszót, hogy a hitközség az más, és mások a világi közületek feltételei. Az aggodalmaskodók találták ki ezt a tézist, hogy a kérdést elodázzák. Ha mi elvárjuk a nagy tömegektől a lelkes támogatást, akkor rá kell lépniük a jogkiterjesztés útjára.

E helyen rektifikálom a mult szám-ban becsúszott tévedést. Hajdu Marcel dr. a varsói viszonyokról írt cikkében megemlíti, hogy 40.000 az adófizető és a legutóbbi választásnál 50.000-en szavaztak. Ez volt egy „harber“ Hajdu, miként szavazhat tízezerrel több mint, amennyi az adófizető. Igyekeztem ezt a látszólagos

ellentmondást kitisztázni (verenfern) úgy képzeltem, hogy Varsóban minden diplomás ember akkor is bír szavazati joggal, ha nem fizet adót. De ez a „psat“ nem helyes. Közben megtudtam, hogy Varsóban általános titkos választójog létezik, minden nagykorú férfi szavazó, még akkor is, ha nem fizet adót.

Olvasom

Hajdu Marcel dr. szivességéből kezembe került a varsói zsidó iskolák 1930. évi jelentése. A százoldalas füzet címe nem jelentés, hanem számadás. A számadás kétnyelvű; felerészben modern héber nyelven van írva. Címe: „Din wechesbajn.“ A zsidó ember szíve táján melegség árad szét, mikor olvassa ezt a címet. A templomi ájtatosságot juttatja eszünkbe, mikor számadásra kényszerülünk.

A varsói iskolák kezdete visszanyúl 1817-ig. Nem a chéderre az ősi fajta iskolára kell gondolni, mert ezek több mint 3500 évesek. Itt már más értelemben vett iskolákról van szó, és a varsói zsidóság lelkes vitalitását hangosan hirdeti, hogy a cári uralom minden önkényén túl, a háború sokszoros viszontagságai mellett, új államalakulás és az ezzel járó ezer baj és gond közepette a különböző iskolák egyre fejlődnek és izmosodnak. Varsóban a gazdasági viszonyok még a mienknél is sokkal rosszabbak, de midőn a jövő nemzedék, a zsidóság jövőjéről van szó, — senki sem gondol leépítésre, sőt ellenkezőleg. A tanítók továbbképzéséről külön iskolák gondoskodnak.

Olvasom

Két kiváló felekezeti publicista a Szombattal egybehangzóan tárgyalja a reformzsidóság kérdését és mindhármunk megállapításai azonosak. Dr. Richtmann Mózes, kivel erről nem is beszéltem, „A reformzsidóság és a machzerli“ címmel mélyen-

szántó cikket írt és megállapítja, hogy nem szabad senkit felekezeti kérdésben bántani. Tajw meát meájin. Több a kevés a semminél és jobb egy reformzsidó, mint egy hitehagyott. A most jubiláló világhíres Bettelheim Samuval pláne már hónapok óta nem találkoztunk és most olvasom a „Presscentralé”-ban ragyogó stílusban megírt cikkét, ő csak szebb szavakkal ugyancsak a mi álláspontunk mellett foglal állást.

Midőn így *Dési Géza* koncent-

rikus támadások pergőtüzébe került, a mögött hiába akar bárki animozitást keresni, mert senki nem akarja *Dési Gézát* bántani. Csak rosszak a tanácsadói. Valamikor különb garnitúra állott *Dési* oldala mellett. Egy *Szabolcsi Lajos* helyett *Fehér Dezső* állott az oldalán és *Sebeők Dezső* helyett a zseniálisan okos *dr. Friedländer Samu*. Ez utóbbi és *Sebeők Dezső* közötti kaliberdistanciát csak asztronomikus számokban tudnám kifejezni.

H í r e k.

HEVESI FERENC IMAKÖNYVE. Fohásznak nevezi a költői szerző a vallási sóvárgásokat tolmácsoló írásait, címben is letükröztetve a mai ember sóhajok és feltörések között lejátszódó életét, ennek imádságos formáját. Úgy érezzük, hogy a mi asszonyaink és leányaink Istenhez közelgése rövidebb és eruptívabb természetű, mint anyáinké és nővéreinké voltak. Hevesi Ferenc a fiatal generáció idegvilágában él és az ő stílusában beszél. Hangja istenes és fel-feltörő és egészen a mai milieu-ból emelkedik ki. Amellett erősen egyéni minden sora és minden szava, és egyéni a tendenciája is. Ha a

könyvnek egyes leveleit csak felületesen is lapozgatjuk, meglátjuk, hogy Hevesi imádságai a speciális zsidó leány és zsidó asszony lelkét szárnyaltatják. Azok a sóhajok és sóvárgások jutnak itten szóhoz, melyek a zsidó otthonban támadnak, amelyek a zsidó évszázados tépelődések között megnyugtató és bizakodó elgondolásokból kifolyólag önkéntelenül a valóság igazságaira is tanítanak. Hevesi Ferenc tanítani akar, és fohászaival sikerülni is fog neki a fiatal és intelligens zsidó társadalmat visszavezetni a zsidósághoz.

Dr. Frisch

KATZER E. udvari szücs

Mólykár elleni megóvás

Letétjegyünkre
bankunk

pénzkölcsönt nyújt

Budapest, VI., Ó-utca 34. Nagymező-utca sark

A BUDAPESTI AUTONÓM ORTHODOX IZR. HITKÖZSÉG UJ FÜRDŐJE.

Budapest új, egészségügyi szempontból is fontossággal bíró intézménnyel gyarapodott. A budapesti aut. orthodox izr. hitközség VII, Kazinczy-u. 16. sz. alatt levő saját telkén, modernül és csinosan berendezett rituális fürdőt (mikvát) építtetett. A hitközség nagy anyagi áldozatot hozott, hogy az eddig is már fennállott Mikwa intézményét egy új, minden vallási követelményt kielégítő önálló, kizárólag e célt szolgáló építkezéssel föllendítse. A három férfi és három női osztályból álló rituális fürdőt szeptember 9-én adják át rendeltetésének és ugyanakkor az eddigi köruti fürdőben elhelyezett rituális fürdőt teljesen bezüctetik.

A HITKÖZSÉG KASRUSZ INTÉZMÉNYEINEK KIBŐVÍTÉSE.

A Kóser szalámi és füstölthúsárúgyár r. t. a pesti izr. hitközség előljáróságának intenciói szerint a VI. Eötvös-utca 4. sz. alatt fiókot létesített, ahol a cég gyártmányain kívül, baromfineműek élő és vágott állapotban állandóan kaphatók. A cég berendezkedett libasírnak nyers és olvasztott állapotban, valamint liba- és csirkehúsnak, libamájnak sült állapotban való árúsítására is. Az üzlet a főtisztelendő Rabbiság felügyelete alatt áll.

Mint értesülünk a *Kóser szalámi és füstölthúsárúgyár r. t.* a főváros forgalmasabb gócpontjain hasonló üzleteket létesít és gyártmányait a külföldön is terjeszteni kívánja.

JERUZSALEMBÓL RENDELHET MINDENKI SZENTFÖLDI ESZROGOT. R. Jechiel Katan Klein Jeruzsalem-ből, aki tavaly személyesen jelent meg Budapesten a Szentföldről hozott eszrogokkal, az idén az expedíció egyszerűsítése céljából *egyenesen Jeruzsalem-ből* küldi egyesek címére a szentföldi eszrogot és lulavot. A direkt küldés által mindenkinek módjában van a legmegbízhatóbb eszrogot kapni egyenesen Jeruzsalem-ből, ahol azt R. Jachiel Katan Klein közvetlenül a szentföldi zsidó termelőktől szerzi be, még pedig olyanoktól, akik rabbi Chajim Sonnenfeld felügyelete alatt minden vallási előírásnak megfelelően végzik a Szentföld gyümölcsének termelését. Az eszrogok idén sokkal szebb minőségben kerültek forgalomba, és hogy senkinek se legyen aggálya a minőség iránt R. Jachiel Katan Klein a csomagokat az összeg előzetes beküldése nélkül nyitva küldi a rendelők címére, akik csak a csomagok megérkezése után egyenlítik ki póstán az árat. Az ár, az eszrog, lulav és mirtus teljes felszereléssel, portóval együtt 8 pengő, tíz darab rendelés esetén darabonként 6 pengő. Az összeg későbbi átutalásának egyszerűsítése végett az eszrogok ára a Mult és Jövőhöz is küldhető. Rendelések minél előbb Jeruzsalembe küldendőek. Cím: R. Jakob Katan Klein Jeruzsalem Bote Ungarn 50.

KIRÁLY GÖZMOSÓDA

Festő- és Vegytisztított t. olvasóink és barátaink szíves figyelmébe ajánljuk. A cég világviszonylatban is elsőrendű berendezése a ruha lehető kíméletét garantálja.

Ü Z L E T E K:

IV.. Magyar-u. 3, V.. Bálvány-utca 23,
VII.. Király-utca 15, VII.. Dohány-u. 20.
Gyár: VI. kerület Hajdu-utca 12—14.
Telefonok. Házhoz küldene!

V i d é k i képviselők kerestetnek.

CSALÁDI HIR. *Molnár Gyula*, a pesti izr. hitközség jótékonyági ügyosztálya h. előjárójának vejét Barna Zsigmondot, a Binét és Barna cég beltagját neje egészséges fiúgyermekkel ajándékozta meg. Az újszülött felvétele Izrael szövetségébe mult héten volt nagy és előkelő közönség jelenlétében.

LINECZKY FŐKÁNTOR NAGY SIKERE A STRASSBURGI KÁNTOR-VERSENYEN. A strassburgi „*Les Dernieres Nouvelles de Strassbourg*” az izraelita templomi konzisztórium előtt megtartott főkántori versenyről frott beszámolójában a jelöltek között a legnagyobb elismerés és értékelés hangján emlékezik meg *Lineczkyről*, a budapesti dohány-utcai zsidótemplom főkántoráról, „Lineczkynek a ki-

vételes orgánumú, hasonlíthatatlan tehetségű énekesnek művészetében — írja a strassburgi lap — nem tudja az ember, mit csodáljon leginkább. A tökéletes énektudás a hang szépségével és erejével párosul nála. Hang és muzikalitás szempontjából *Lineczky* tökéletes művész. Nagyszerű tehetség, akinek a hangja a legfinomabb árnyalatokat is teljesen kiaknázza. Zenei interpretációja és szövegkiejtése egyedül álló s az imákat olyan érzésekben feloldva tolmácsolja, hogy istennek igazi szolgája.” A külföldön így értékelt művészt, akiről a legelőkelőbb zenekritikusok zsűrije a legnagyobb dícséret hangján mond bírálatot, talán mégsem engedhetik idegbenbe szakadni.

K Ö Z G A Z D A S Á G

KÁLMÁN HENRIKRŐL ezuttal sok ezredszer is meg kell állapítani, hogy a hiteléletben tökéletes férfiú, aki szuggesztív tudásával és munkásságával minden szemlélőben ritka finom impressziókat tud kelteni. Az egyetemes pénzvilágnak éppen olyan impozáns ünnepe a Kálmán-féle jubileum, mint az Angol-Magyar Banknak, amelynél 30 esztendő kivételesen sikeres működésével és lényének vonzó sajátosságaival a kor gazdasági élete számára hosszú időkre emlékezetessé tette alkotó zsenijét.

DR. GONDA ILLÉS a Phönix és annak konzernjéhez tartozó biztosító intézetek vezérigazgatója. Az utolsó három esztendő alatt többet dolgozott és produkált, mint néhány munkabíró vezérigazgató egész pályafutása alatt. Energikus, vasakarátú koponya, szívjóság és tántoríthatatlan lelkesedés a biztosítási ügyek iránt, jellemzik Gonda dr.-t, akiben a képességeknek még egy olyan tárháza honol, amelyből egy generációt lehetne ellátni tudással. Páratlan munkakészsége és koncepciózítása egy csapásra emelte intézetét az élre és annak sokatígérő jövője pregnánsan jut kifejezésre az intézet eddigi útjának eredményeiben.

KOVÁCS GÉZA, a Hitelbank ügy-

vezető igazgatója, a valóban impozáns pénzügyi szellemek egyik kiemelkedő egyénisége. Gazdasági elméjében az irányító, szervező és adminisztráló képességeknek olyan tömege izzik állandóan, amellyel a legimponálóbb eredményeket tudja még a mai depresszió dacára is a közgazdaságból kicsikarni.

Kovács Géza, a gondolkodó pénzügyi koncepciók stílusos embere, felkészültségére és tudására állandóan a gazdasági világ fényszórója irányul, hogy egyéni kvalitásait színesebbé tegye. A minden hiúságvásártól távol tartó Kovács Géza, a mai gazdasági élet megkapó jelensége.

KLEIN MIKLÓS, a téglá-, kő- és ésmészipari szakma egyik legtekintélyesebb egyénisége, a Dunántúli Mész-, Téglá- és Kőipari Rt. ügyvezető igazgatója, aki nemcsak szakmájának, de komoly elismerést kiérdemelt súlyos egyénisége gazdasági és társadalmi életünknek is, amelyben értékes tudásával és különleges kvalitásaival az ipari és gazdasági életben megérdemelt tekintélyt és népszerű pozíciót ért el.

Szerkesztésért és kadásért
Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE felel

ÉRTESÍTÉS

A budapesti orthodox izraelita hitközség VII., ker. Kazinczy-utca 16. szám alatt újonnan épült, modernül berendezett, a hygienia minden követelményének megfelelő

rituális fürdőjét (mikvát)

f. évi szeptember hó 9.-én (kedden) megnyitja és ugyanakkor az eddig VII., Erzsébet-körülön levő rituális fürdőt teljesen bezünteti.

Budapest, 1930. évi szeptember hó 1.-én

AZ ELŐLJÁRÓSÁG.

A MAGYARORSZÁGI IZRAELITÁK ORSZÁGOS IRODÁJÁNAK ELNÖKSÉGE, valamint a VI., IZR. KÖZSÉGKERÜLET ELŐLJÁRÓSÁGA mélységes fájdalommal jelenti, hogy az Országos Iroda ügyvezető elnöke, valamint a VI. községkerület elnökhelyettese.

Dr. Eulenberg Salamon

a köznek és felekezete közjavanak szentelt tevékeny és munkás életének 78. évében elhalálozott.

Egy nagy és komoly munkában töltött közéleti pálya után, a legnehezebb és legválságosabb időben vállalta a megdicsőült férfiú a felekezet ügyeinek intenzív szolgálatát. Mélységes tudással nemes lelkesedéssel és hite iránti igaz szeretettel állott a felekezet ügyeinek szolgálatában és munkásságával az egész felekezetet nagy hála kötelezte. A magyar zsidóság és intézményei hálás kegyelettel fogják a megdicsőült férfiúnak emléket megőrizni. A megboldogult férfiú temeteit f. hó 20-án, szerdán d. e. 12 órakor. a rákoskereszturi temetőben örök nyugalomra helyeztük. **Aldás és béke hamvaira.**

Budapest, 1930 augusztus havában.